

Карантин як форс-мажор:
що це означає для бізнесу?

GOLAW

Зміст

[Чи завжди карантин є форс мажором?](#)

[Чим підтвердити форс мажор?](#)

[Що каже судова практика?](#)

[Що на практиці?](#)

[Висновки](#)

Карантин як форс-мажор: що це означає для бізнесу?

17 березня 2020 року набрав чинності закон (законопроект №3219), який включив карантин, встановлений Кабінетом Міністрів України, **до переліку форс-мажорних обставин**. Чи стане це інструментом, що дозволить українському бізнесу не виконувати свої зобов'язання без будь-яких наслідків? У більшості випадків – ні, оскільки з форс-мажором все далеко не так просто, як може здатися на перший погляд.

Чи завжди карантин є форс-мажором?

Закон «Про торгово-промислові палати в Україні» дає таке визначення:

«Форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами». Далі в законі наведено перелік обставин, які можуть бути визнані форс-мажорними. **Саме цей перелік на днях доповнили**

Варто зауважити, що цей перелік і так не був вичерпним – **він закінчувався словом «тощо»**. Тобто, відсутність прямого посилання на «карантин» зовсім не означає, що якась обставина, яка чітко не вказана в законі, не може бути визнана форс-мажорною. Крім цього, до цього переліку і раніше були включені такі обставини як «епідемія» та «тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані умовами відповідних рішень та актами державних органів влади». Хоча чітка вказівка в законі на те, що карантин може бути визнаний форс-мажорною обставиною, скоріше за все, полегшить бізнесу підтвердження цього факту.

Ми не даремно пишемо, що карантин «може бути визнаний», а не «визнається» форс-мажорною обставиною. Самої лише норми в законі про карантин як форс-мажор недостатньо для того, щоб вона поширювалася саме на ваш бізнес і саме на Ваші контракти.

Чим підтвердити форс-мажор?

Єдиний допустимий доказ на підтвердження наявності форс-мажорних обставин – **сертифікат**, який видається **Торгово-промисловою палатою України** та регіональними торгово-промисловими палатами. Такий **сертифікат треба отримувати на кожен договір**, щодо якого виникли форс-мажорні обставини.

Сертифікат про форс-мажорні обставини не видається автоматично та беззаперечно. Як видно із визначення форс-мажорних обставин, ці обставини мають **об'єктивно унеможливити виконання зобов'язань** за договорами. Це означає, що суб'єкт господарювання для отримання сертифіката про форс-мажорні обставини має довести, що він не може виконати свій певний обов'язок саме через дію карантину. Іншими словами, якби карантину не було, то й перешкод для виконання цього обов'язку не виникло. Тягар доказування такого причинно-наслідкового зв'язку лежить на заявникові.

Що каже судова практика?

Сертифікат про форс-мажорні обставини хоча й обов'язковий, але недостатній. Існують судові рішення, де Верховний Суд не визнав обставини форс-мажорними попри наявність сертифікату торгово-промислової палати з цього приводу (справа № 926/2343/16, справа № 902/368/16, справа № 904/1224/18). Крім цього, Верховний Суд у минулому році [дійшов](#) висновку, що у податковому законодавстві форс-мажору взагалі не передбачено, а значить у спорах із податковими органами навіть сертифікат про форс-мажорні обставини не допоможе (справа № 804/15246/15).

Що на практиці?

Уявімо собі, що чийсь бізнес сильно постраждав від карантину і цій особі вдалося отримати сертифікати про форс-мажорні обставини щодо своїх договорів. Але це не означає, що можна не виконувати обов'язки за договорами. Найцікавіше з форс-мажором полягає в тому, що він **звільняє від відповідальності за невиконання зобов'язання, але не звільняє від самого зобов'язання**. Тобто, форс-мажор – це звільнення від штрафів та пені, але не від самих платежів, передбачених договором, чи інших встановлених в ньому обов'язків. Більше того, передбачені у ст. 625 Цивільного кодексу України «компенсаційні» 3% річних та інфляційні втрати зберігаються незалежно від наявності форс-мажорних обставин: з цього приводу Верховний Суд України [висловився](#) ще у 2017 році (справа № 913/869/14).

З іншої сторони, рекомендуємо **перевіряти Ваш договір**, в якому положення форс-мажору можуть звільняти не лише від відповідальності, але й від обов'язку виконувати зобов'язання.

Крім того, в деяких випадках і загальні положення законодавства можуть звільняти від обов'язку виконувати зобов'язання. Як приклад можна привести **обов'язок сплачувати оренду плати**. Наразі всі торгово-розважальні центри у м. Києві зачинені, що унеможливує ведення господарської діяльності орендарями, тобто використання орендованого приміщення за цільовим призначенням.

На цей випадок **орендарі можуть скористатися положеннями ч. 6 ст. 762 Цивільного кодексу**, відповідно до якої орендар звільняється від обов'язку сплачувати орендну плату на весь період, протягом котрого орендар був позбавлений можливості використовувати приміщення через обставини незалежні від волі орендаря. Таким чином, орендарю навіть не потрібно отримувати сертифікат щодо форс-мажору, а достатньо зафіксувати факт неможливості використання орендованого приміщення.

Висновки

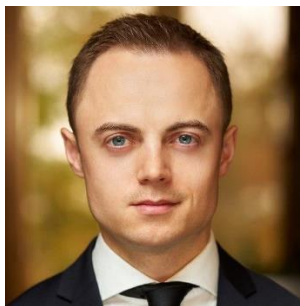
Безумовно, сертифікат про форс-мажорні обставини – корисний для бізнесу інструмент. Він дозволяє позбутися штрафів та пені, а також відстрочити виконання самого зобов'язання до закінчення дії форс-мажорних обставин. Але його отримання – непроста процедура. Варто ретельно подумати, чи підходить це саме для Вашого бізнесу. Також варто розглянути можливість внести зміни до існуючих договорів по домовленості із контрагентами. І, звісно ж, не варто боятися, що всі договори раптово втратили свою силу через включення карантину до переліку форс-мажорних обставин.

Бережіть себе!

COVID-19

Команда юридичної підтримки

Робота в умовах кризи потребує швидких відповідей та ефективних рішень. GOLAW створила окрему консультативну групу для допомоги у вирішенні складних юридичних питань, пов'язаних із боротьбою влади з COVID-19 та його наслідками. Залишайтеся в курсі останніх законодавчих змін, спрямованих на підтримку бізнесу в період кризи.

Максим Лебедєв
Партнер, адвокат

m.lebedev@golaw.ua

+38 066 485 00 03

Форс-мажорні обставини | Питання корпоративного права |
Міграційні питання

Ірина Кальницька
Партнер, адвокат

i.kalnytska@golaw.ua

+38 096 131 87 67

Сплата податків та податкові перевірки під час дії карантину |
Фінансова реструктуризація | Питання оренди під час карантину

Катерина Манойленко
Партнер, адвокат

k.manoylenko@golaw.ua

+38 063 435 77 93

Зменшення ризиків в судових спорах | Консультації з
питань відновлення платоспроможності та банкрутства

Катерина Цветкова
Партнер, адвокат

k.tsvetkova@golaw.ua

+38 067 444 02 85

Трудові питання: дії роботодавця та працівника
під час карантину

©2020 GOLAW. Всі права захищені. Ця інформація підготовлена GOLAW лише для ознайомчих цілей. Хоча наведена інформація отримана із джерел, які ми вважаємо надійними, і не зважаючи на те, що ми доклали максимум зусиль, щоб забезпечити її точність на момент публікації, ми не надаємо жодних гарантій та не несемо жодної відповідальності за корисність наданої інформації для цілей її використання в майбутньому. Будь ласка, прийміть до уваги, що надана інформація не є юридичною консультацією і її можна використовувати лише для отримання загального розуміння з описаних питань. Для уникнення можливих ризиків, пов'язаних з прийняттям рішень на підставі наданої інформації, будь-ласка, проконсультуйтеся з кваліфікованими спеціалістами нашої фірми. GOLAW не несе відповідальності, якщо надана інформація була використана без відповідної консультації з кваліфікованим спеціалістом щодо кожного конкретного питання. Будь-яке інвестиційне рішення, прийняте на основі наданої інформації, приймається на власний розсуд інвестора, і ні за яких обставин GOLAW або будь-який її працівник чи пов'язані з нею особи не несуть відповідальності за будь-які дії чи бездіяльність пов'язані з наданою інформацією. Надана інформація або будь-яка її частина, може бути вільно відтворена, поширена та цитована лише за умови посилання на GOLAW.